

СЕКЦІЯ 3
РОЛЬ І ПОТЕНЦІАЛ ВІТЧИЗНЯНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА
У РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНО СТІЙКОЇ ДЕРЖАВИ

УДК 332.330

Артеменко Людмила
кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри економіки та фінансів
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна
Liudmyla Artemenko
PhD (Economics), Associate Professor
Associate Professor of Economics and Finance Department
Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Ternopil, Ukraine

НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В
УМОВАХ ВІЙНИ
WAYS TO ENSURE THE FOOD SAFETY OF UKRAINE DURING THE WAR

Споживання продуктів харчування є базовою потребою та становить основу формування високого рівня якості життя населення. Україна завжди виступала великим гравцем на світовому продовольчому ринку: в 2021 році було зібрано рекордний урожай – понад 106 млн. тон, що еквівалентно забезпеченню харчуванням 400 мільйонів людей; увійшла у топ-5 країн експортерів зерна, що надало можливість зайняти позиції найбільших світових експортерів в таких сегментах як кукурудза та зернові. На сьогодні АПК – це 18% ВВП та 40% валютної виручки [1].

Збройний конфлікт продемонстрував вразливість як національних, так і глобальних продовольчих систем, внаслідок чого спостерігається: зростання світової продовольчої інфляції, як закономірний результат високих цін на енергоносії, добрива та невизначеності з експортом аграрної продукції; створення проблемних ситуацій у поставках продовольства через порушення логістичних ланцюгів.

Держава, реагуючи на виклики, почала стрімко перебудовувати та диверсифікувати існуючу систему продовольчого забезпечення. Уряд розробив заходи реанімаційного характеру щодо продовольчого постачання, які повинні запобігти створенню неконтрольованих ситуацій. Ми приєдналися до підписання дорожньої карти із забезпечення глобальної продовольчої безпеки, спрямованої на боротьбу з глобальною продовольчою кризою, розробили план трансформації продовольчих систем на період до 2030 р., створили Національну платформу продовольчої безпеки. Її цінність полягає в тому, що для забезпечення харчовими продуктами населення, ЗСУ та територіальної оборони, об'єднуються зусилля військових адміністрацій, виробників харчових продуктів, торговельних мереж, міжнародних організацій [2]. Це дієвий комплекс, яким передбачено моніторити в цілому стан продовольчої безпеки і сільськогосподарської інфраструктури; налагоджувати оперативні комунікаційні зв'язки з покупцями чи постачальниками без посередників; надавати адресну допомогу соціально вразливим категоріям населення; здійснювати централізований контроль за цінами на продукти харчування. Загалом можна окреслити такі основні напрями заходів загальнодержавного рівня:

- надання кредиту до 60 млн. грн. під 0 % за програмою «5-7-9 %»;
- збільшення граничного обсягу державних гарантій до 80 % для забезпечення посівної кампанії;

- встановлення нових правил експорту, за якими повністю заборонено вивезення соціально важливих товарів (просо, гречки, цукор, сіль, ВРХ);

- дієвість програми безповоротних грантів для садівництва, ягідництва, виноградарства та тепличних господарств (станом на вересень така допомога склала 95 мільйонів гривень) [3];

- формування розгалуженої мережі зберігання резервів сировини та продовольчих ресурсів для задоволення стратегічних потреб держави.

Як свідчить досвід країн, де відбувалися військові конфлікти, державно-приватне партнерство є найбільш дієвим принципом, що дозволяє залучати бізнес до цільових проектів підвищення рівня продовольчої безпеки. Національний агробізнес в сучасних умовах є єдиним сектором матеріального виробництва, який забезпечує населення необхідними продуктами харчування та продовольчою сировиною, виступає сферою соціальної відповідальності, яка набуває глобального характеру. Тому, у контексті підвищення рівня продовольчої безпеки України повноваження та грошові кошти повинні, в першу чергу, перерозподілятися на користь територіальних громад. Відповідно, з метою досягнення більшої результативності такого спрямування розроблено комплекс дій за багатьма напрямками:

- надана можливість районним військовим адміністраціям передавати в оренду строком до одного року державні та комунальні земельні ділянки для ведення сільськогосподарського виробництва без проведення земельних торгів;

- надається продовольча підтримка волонтерами, благодійними фондами, громадськими організаціями, небайдужими громадянами для потреб ЗСУ; гуманітарна допомога громадянам, які перебувають на територіях, де відбуваються бойові дії, внутрішньо переміщеним особам, адресна допомога соціально вразливим категоріям населення;

- забезпечується сприяння формуванню комплексів з переробки аграрної продукції та продуктів харчування на інноваційних засадах (прикладом може слугувати створення індустріального парку AGRO. FOOD.Tech Park у Львівській області, який стане центром синергії проривних технологій у сфері агро - і харчової промисловості) [4].

Активно включилися до забезпечення продовольчої безпеки і міжнародні інституції. Спрямування інструментарію фінансової підтримки міжнародних донорів суттєво посилює її рівень. Серед таких ініціатив можна виділити: організацію ФАО, яка за фінансової підтримки Канади розпочала новий проект на суму 40 млн. доларів США для подальшого розв'язання проблеми дефіциту зерносховищ в Україні, а саме: надання засобів для тимчасового та постійного зберігання зерна малому та середнього бізнесу у 15 областях країни; фінансову допомогу країн ЄС з виділенням 500 млн. євро фермерам; грошові поступлення із Бельгії, Франції, Нідерландів для допомоги аграріям. Крім того, запрацювали програми із забезпечення насіннєвим матеріалом та саджанцями, вирощування продукції садівництва та городництва за сприяння міжнародних партнерів та всеукраїнської ініціативи «Сади Перемоги», міжнародна сільськогосподарська компанія Corteva Agriscience запустила програму по відновленню та зміцненню жіночого фермерства в умовах війни з виділенням 2,5 млн. грн. на такі потреби.

Таким чином, можна констатувати, що аграрії перебувають на передовій війни за продовольчу безпеку, і заходи в цьому сенсі здійснюються як на державному, так і місцевому рівнях, з боку малого бізнесу, територіальних громад та забезпечуються міжнародною допомогою.

Поряд з цим, як вбачається, алгоритм роботи та множинність суб'єктів, які беруть участь у процесі пошуку та розподілу продовольчої допомоги, висвітлюють і проблемні аспекти, серед яких – відсутність між ними якісної координації. Звідси напрошується висновок про доцільність розробки комплексної системи, яка передбачатиме чіткий та нормативно врегульований розподіл функцій та завдань залучених до процесу інституцій, тобто їх злагоджену роботу. Такий механізм має бути побудованим на засадах системно-синергетичного підходу, обов'язковим компонентом якого є дієва система моніторингу, яка

посприяє виявленню наявних та потенційно можливих факторів і умов, що формують продовольчу небезпеку.

Вітчизняна практика продемонструвала стійкість, пріоритетність та ключову роль дрібного сільського господарства у виробництві, збереженні та розвитку локальних ринків і ланцюгів постачань продовольства, оскільки їх частка у загальному обсязі виробництва картоплі, овочів та фруктів складала 3/4, продукції тваринного походження – 1/3. Звідси, видається логічним, що держава повинна у своїй політиці та програмних документах акцентувати увагу саме на підтримці дрібних та малих місцевих сільгоспвиробників, а не великих агрохолдинів. Зміна аграрної структури дозволить сімейним фермам використовувати свій виробничий потенціал для підвищення рівня розвитку регіонів та забезпечення справедливої конкуренції на ринках агро – продовольчої продукції. Проведення структурної модернізації аграрного сектору, у підсумку, призведе до того, що він стане потужним драйвером української економіки після завершення війни.

Перелік використаних джерел:

1. Чи буде продовольча криза у 2023 році URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/09/13/691440/>
2. В Україні створено Національну платформу продовольчої безпеки: Офіц. сайт Держпродспоживслужби України. URL: <https://dpss.gov.ua/news/v-ukrayinistvoreno-nacionalnu-platformu-prodovolchoyi-bezpeki>
3. Економіка регіонів України в умовах війни: ризики та напрямки забезпечення URL: <https://ird.gov.ua/irdp/p20220033.pdf>
4. Козицький М. На Львівщині планують збудувати індустріальний парк, аналогів якому в Україні немає URL: <https://old.loda.gov.ua/news?id=67444>

УДК 005.915

Боднар Артур

студент групи ПФМ-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

Науковий керівник: Радинський Сергій

кандидат економічних наук, доцент

доцент кафедри економіки та фінансів

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

Bodnar Artur

student of group PFm-51

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

Ternopil, Ukraine

Scientific supervisor: Sergiy Radynskiy

PhD (Economics), Associate Professor

Associate Professor of Economics and Finance Department

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

Ternopil, Ukraine

ДЖЕРЕЛА ФІНАНСОВОЇ САНАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА SOURCES OF FINANCIAL SANITATION OF THE ENTERPRISE

У складних соціально-економічних умовах господарювання вітчизняних підприємств виникають внутрішні та зовнішні чинники, які дестабілізують їхню діяльність та спричиняють